

Sjeldne Arter i Asker og Bærum

Nattravn – Caprimulgus europaeus

12.09.2012

Terje Bøhler m.fl

Norsk Ornitologisk Forening – Asker og Bærum lokallag

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Konklusjon	3
Takksigelser	3
Områder undersøkt	7
Metodikk	7
Utbredelse og forekomst av nattravn i Asker og Bærum	8
Fra www.artsobservasjoner.no	8
Fra nofoa.no	8
Fra "Fuglelivet i Asker og Bærum 2010"	8
Fra "Fuglelivet i Asker og Bærum 1975"	8
Fra andre kilder	8
Turrapporter fra Asker	9
Underland-Styggeldalsbekken	9
Vardåsen	12
Skaugumsåsen	13
Turrapporter fra Bærum	14
Kolsås	14
Åmotkollene	15
Gardlaushøgda	18
Brunkollen sør til Burudvann	19
Fossum til Triungsvann	21
Bærumsmarka	22
Bruk av kart for målrettet søk etter nattravnlokaliteter	25
Kart over nattravnlokaliteten, berggrunn og treslag	27
Sluttkommentarer	30
Metodikk (lydprovokasjon) og annet	30
Bruk av kart for selektivt søk etter nattravn	31
Referanser og relevant litteratur	32

Forsidefoto: Nattravn nær Skjøttelvika i Hurum 26/8-2007 – Terje Bøhler ©

Forord

På vårparten 2012 tok undertegnede initiativ til å kartlegge Asker og Bærum for eventuelle hekkeforekomster av nattravn. En prosjektgruppe ble etablert (se kapittelet "Takksigelser" under).

Svært få observasjoner av arten foreligger fra Asker og Bærum. Men nattravnens hekkebiologi og adferd generelt (synger nattestid, og gjerne et stykke fra folk) tilsa at vi ikke skulle utelukke hekking innenfor Asker og Bærums grenser. Dette på tross av at vi har "jaktet" litt på arten nattestid tidligere i forbindelse med utgivelsen av boka *"Fuglelivet i Asker og Bærum 2010"* (resultatet var da negativt).

Nattravn er en truet art som er plassert i kategori "VU" (sårbar) iht. *"Norsk rødliste for arter 2010"*.

Konklusjon

I Asker ble det ikke funnet syngende nattravn. Konklusjonen må for Askers del bli at:
"Det er ikke årlige hekkeforekomster av nattravn i Asker, men sporadisk hekking skal ikke utelukkes".

I Bærum ble 2 individer sett og hørt (med lydprovokasjon) ved Byvann-Småvann den 16/6-2012 samtidig som 1 individ ble hørt syngende rett over på Buskerudsiden (ved Soterudleiken). Den 20/6-2012 ble 1 individ sett og hørt (lydprovokasjon) mellom Greineåsen og Grunndalsåsen (dvs. sør for Småvann). Fra samme sted, dog ikke samtidig, ble også 1 individ hørt syngende i området mot Slettfjella (mellom nordøstsiden av Småvann og sørøstsiden av Byvann). Det er imidlertid usikkert om dette var samme fugl, men det antas at så ikke var tilfellet p.g.a. den (relativt) store avstanden mellom disse stedene. For mer info om funnene, se turrapportene fra *"Bærumsmarka"*.

Konklusjonen for Bærums del må nok bli at: "Det hekker noen få par (1-3 antas) ved egnede biotoper i Bærums nordvestre del (Greineåsen-Småvann-Byvann-Dritarholberget-Slettfjella-Aurevassflaka-Grunndalsåsen). Det er usikkert om det er snakk om årlige hekkeforekomster."
På de neste sidene følger noen bilder fra disse områdene.

Ved fremtidige søk etter nattravn (andre steder i landet) kan det være nyttig å bruke berggrunnskart og treslagskart i kombinasjon for å finne egnede nattravnbiotoper.
Se eget kapittel om "Bruk av kart for målrettet søk etter nattravnlokaliteter".

Takksigelser

En stor takk rettes til alle i prosjektgruppa som var med på å lete etter nattravn i Asker og Bærum. Uten deres innstas ville vår kunnskap om nattravn i Asker og Bærum fortsatt vært mangelfull.
Takk for bidrag med nattlige turer, turrapporter og kartarbeid. Prosjektgruppa bestod av:

- Rune Anderaa
- Kjell Berge
- Halvard Fausk
- Hakon Gregersen
- Jan Erik Haugen (spesiell takk for informasjon om nettjenesten www.skogoglandskap.no)
- Bård Kyrkjedelen
- Øyvind Traagstad
- Rune Zakariassen

Takk til Steinar Stueflotten for hans bidrag med bilder, kommentarer og egne erfaringer med arten.

Bilde fra området der nattravn ble observert 16/6-2012 (Småvann nordøst). Foto: Terje Bøhler

Bilde fra området der nattravn ble observert 16/6-2012 (Slett fjella/Byvann). Foto: Terje Bøhler

Bilde fra området der nattravn ble observert 16/6-2012 (Slettfjella). Foto: Terje Bøhler

Bilde fra området der nattravn ble observert 20/6-2012 (Småvann/Slettfjella). Foto: Terje Bøhler

Bilde fra området der nattravn ble observert 16/6-2012 (Småvann/Slett fjella). Foto: Terje Bøhler

Bilde fra området der nattravn ble observert 16/6-2012 (Slett fjella/Småvann). Foto: Terje Bøhler

Områder undersøkt

Etter diskusjoner i prosjektgruppa om hva som er mulige habitater i Asker og Bærum, kom vi frem til at følgende områder kan være potensielle nattravnhabitater og således burde undersøkes:

I Asker:

- Heggedal/Underland-Styggeldalsbekken
- Vardåsen
- Skaugumsåsen

I Bærum:

- Kolsås. Både søndre topp(er) og nordre topp (v/slalombakken)
- Åmotkollene. Både toppene/"platået" i SV og egnede områder i SØ
- Gardlaushøgda. Både toppen og grusveien N for Stein gård og sørover/nedover til der Ankerveien møter Murnveien
- Fra Brunkollen Sør til Burudvann (evt. Triungsvann-Hvitstensvann)
- "Bærumsmarka". Veien innover fra By i Lommedalen - Aurevann - Småvann - Byvann - (Trehørningen-) Helveteshytta - Jonsputten
- Fra Fossum (idrettspark) til Triungsvann

Metodikk

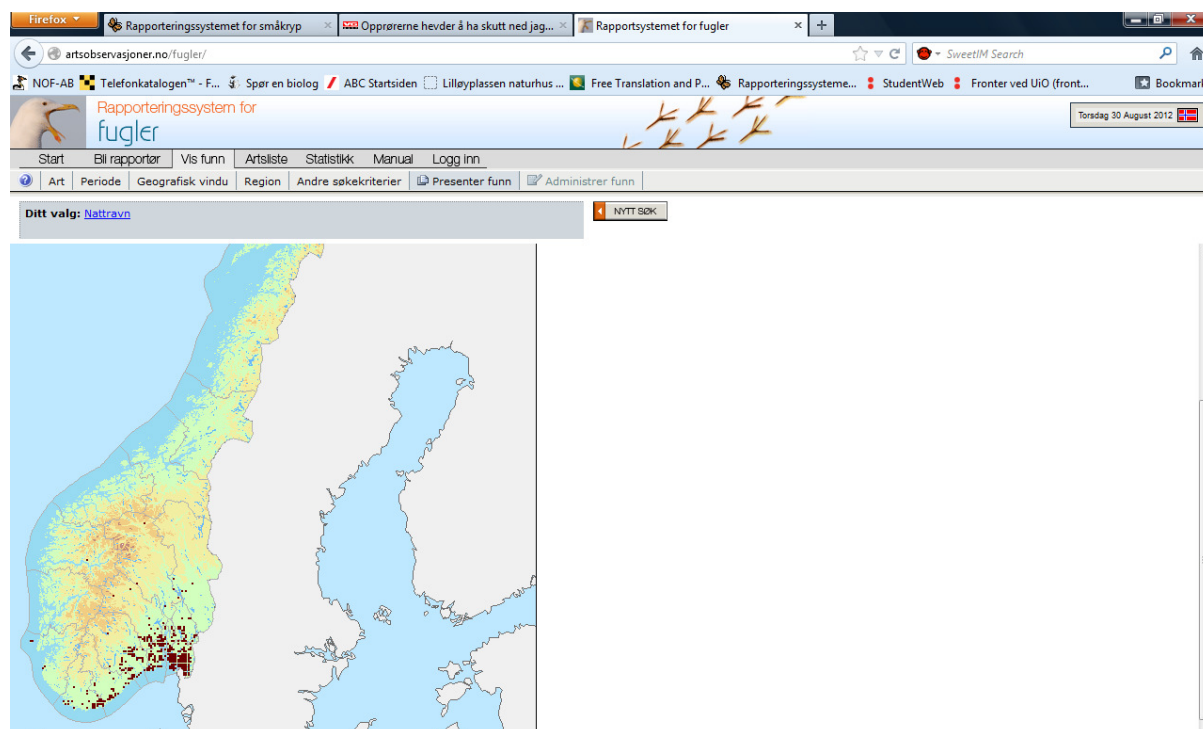
Følgende metodikk ble spesifisert på oppstartsmøte:

- 1) Registreringsperioden er hele juni og t.o.m. 1. uke av juli (avtar nok noe i juli, best i juni)
- 2) Registreringstidspunkt: mellom kl. 23.30 og 02.30
- 3) Minst 2 turer under "gode forhold", hvilket vil si ingen eller lite vind. Klarvær eller skyet. Helst ikke noe regn (litt nedbør kan kanskje gå, men er ikke å anbefale).
- 4) Habitat (oppsummert): Glissen furuskog på koller/åser med skrin, grunnlendt mark. Men arten kan overraske Synger ofte på toppene, men gjør ofte matsøk i løvskogen ved "foten av fjellet" (gjør i alle fall lydprovokasjonen "på toppene"). Nattravnen trives i lysåpen skog, med fjellknauser og myrer, gjerne på høydedrag. Det er her den spiller. Samtidig er den avhengig av mer frodig løv- og blandingsskog for matleting.
- 5) Registreringen skal foregå slik: Følg stier/veier og stopp med maks 300 meter mellomrom. Lytt først noen minutter, før du spiller av lyd (ca 20-30 sek), avbrutt av lyttepauser. Hvis man ikke hører noe i løpet av noen minutter¹, kan man dra videre.
- 6) Etter hver tur: send et ferdig utfylt registreringsskjema (for eksempel merket "Nattravnrapport fra NN natten (til) 8/6") til alle på listen (skal inn i rapporten + alle kan følge med).
- 7) Det skal være minst 5 dager mellom første og siste observasjonsdag.
- 8) Registreringsskjemaet skal inneholde: Område, Observatør(er), Dato, Klokkeslett (fra-til), Vær, Vind, Temperatur, Turrappport med beskrivelse av hvor og når lydprovokasjon ble gjort (om andre skulle rapportere inn lydprovokasjon som funn). Et eksempel (mal) på et slikt registreringsskjema blir distribuert.

¹ Det er nok sikrere og spille noe lenger på hvert sted enn "... noen minutter".

Ref "TEB-spørsmål-1" under kapitlet "Sluttkommentar til metodikk (lydprovokasjon)..."

Utbredelse og forekomst av nattravn i Asker og Bærum

Over viser kartutsnitt over observasjoner (alle år) fra hele Norge – fra www.artsobservasjoner.no

Fra www.artsobservasjoner.no

15.08.2012	1 ind	Lilleøya/Fornebu (Johnny R. Pedersen)
10.08.2010	1 ind	Lijordet. 1 ad. hann næringssøkende (Andreas Gullberg)

Fra nofoa.no

08.06.2011	1 ind	Heggedal (Asker), syngende Underland (Per Gylseth)
10.07.2008	1 ind	Lilløya (Fornebu). Lyd hørt fra LPN - nærme først siden svakere (Johnny R. Pedersen)
21.07.2003	1 ind	Øverland gård. Skremte den opp fra grusveien NØ for gården (Terje Bøhler)

Fra "Fuglelivet i Asker og Bærum 2010"

09.06.1991	1 ind	Fornebu (ringmerket)
25.05.1984	1 ind	Storøykilen (Fornebu)
1965-1970	1 ind	Vardåsen(Asker). Hørt flere ganger i perioden. Reir m/2 egg funnet ca år 1965. Morten Brandt

Fra "Fuglelivet i Asker og Bærum 1975"

Nattravn (*Caprimulgus europaeus*)

Meget sparsomt utbredt, men enkelte individer kan påtreffes. Hørt ved Ringi, Bjerke og Staver Gårder i 1942, 1943 og 1946 og på Ramsåsen flere i 1946 (BC). T. Jensen så arten regelmessig rundt Hofstad Gård i Asker ved århundreskiftet. Blant annet to ekstremt seine observasjoner, den 1/10-1872 og 9/10-1899. Et individ ble observert ved Kolsås den 13/4-1971 (PW) og en spillende ungfugl ved Kampeseter den 20/6-1974 (ES).

Fra andre kilder

Nattravn ble hørt syngende fra Skaugumsåsen flere kvelder på rad i 2010 (Rune Anderaa pers. med.).

Turrappporter fra Asker

Underland-Styggeldalsbekken

Område: Kjekstadmarka øst (mot Heggedal)

Observatør: Kjell Berge

Dato: Natt til 27/6-2012

Klokkeslett: 23:30 – 01:00

Vær: Overskyet, litt regn etter hvert

Vind: Noe vind

Turrappport:

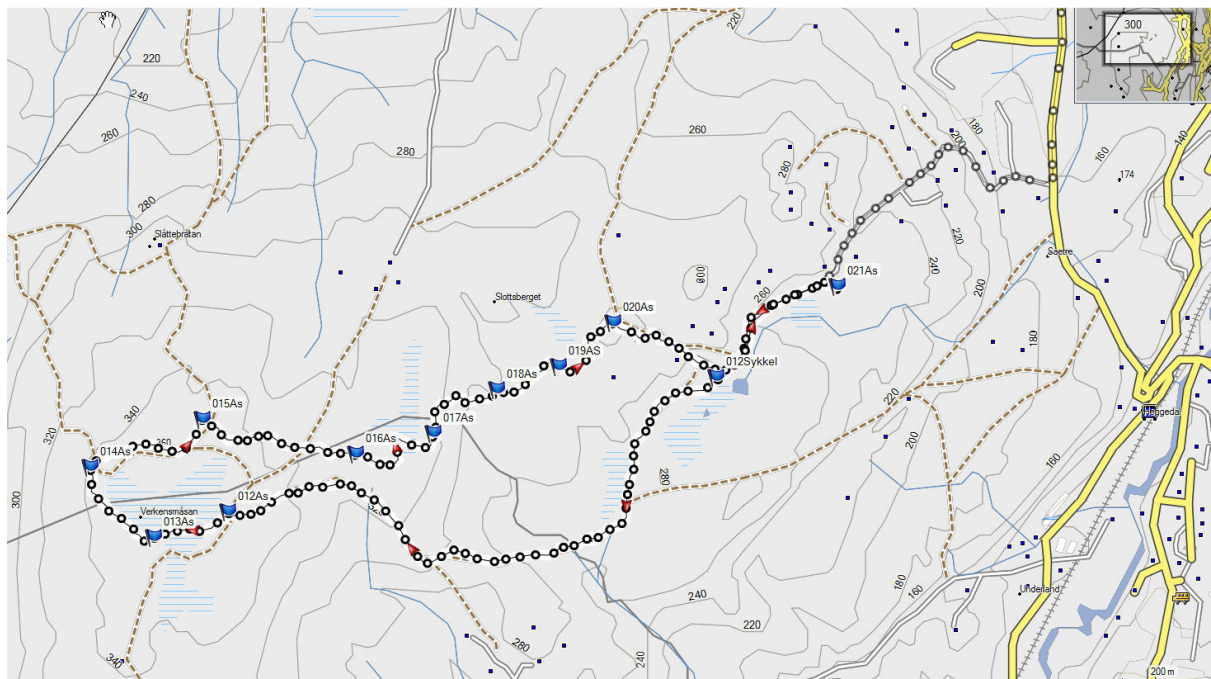
Gikk fra Heggedal stasjon opp Gamle Heggedalsvei og en runde på stiene i Underlandsåsen, merket med grønt på vedlagt kart. I dette området skal det i 2011 ha vært observert nattravn. Gjorde jevnlig lydprovokasjoner med lange lyttepauser, men registrerte ingen nattravn. Kun et par rugder.

Område: Kjekstadmarka øst
Observatør: Håkon Gregersen
Dato: Natt til 14/6-2012
Klokkeslett: 22:30 – 01:00
Vær: Fint vær, delvis skyet
Vind: Periodevis lett bris, men hovedsakelig stille- laber bris

Hei.

Var ute på nattravnrunde i Heggedal-Underland-Slottsberget i natt. Vedlagt følger befaringskart. Punkter merket med tall+As står for punkter der jeg har spilt av nattravnlyd. Disse punktene harmonerer til en viss grad også med potensielt nattravnhabitat eller gode lytteplasser.

Område: Kjekstadmarka øst (mot Heggedal)
Observatør: Kjell Berge
Dato: Natt til 8/6-2012
Klokkeslett: 23:00 – 02:00
Vær: Klart
Vind: Stille

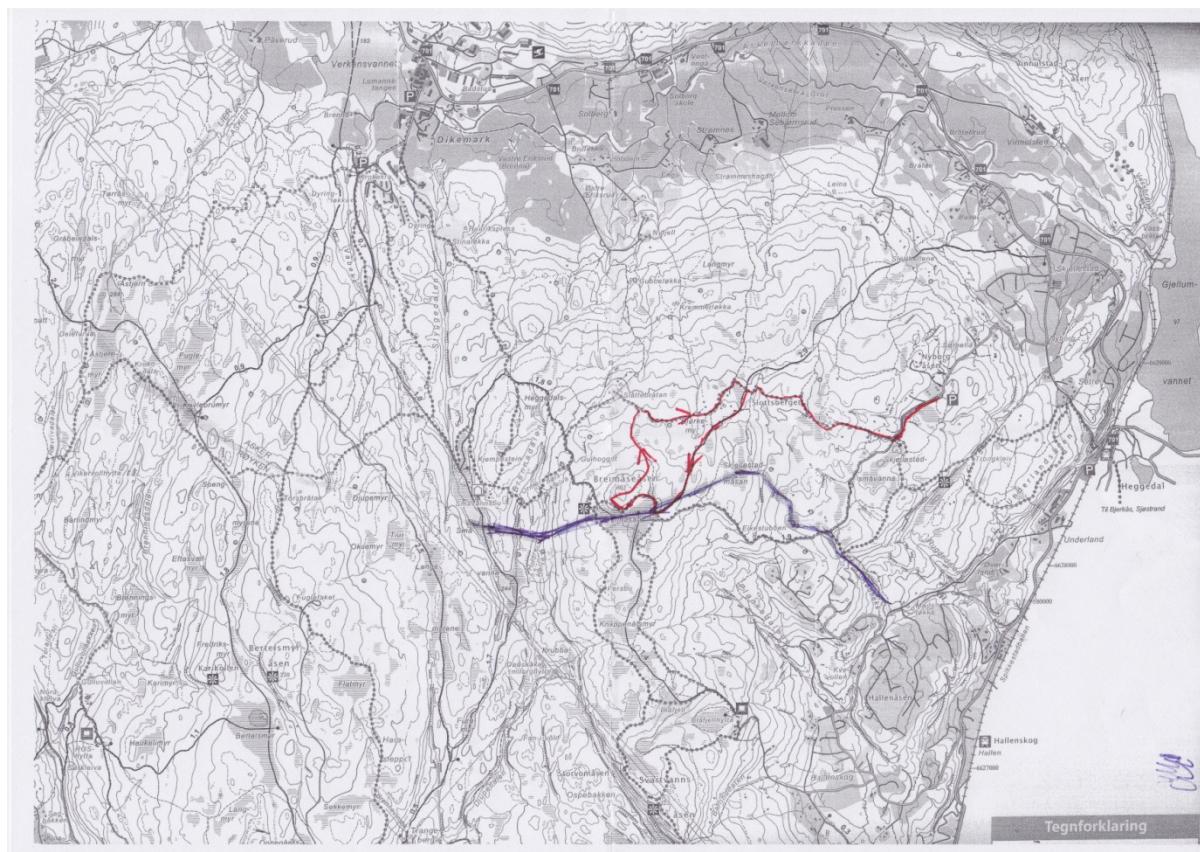
Turrapport:

Startet ved parkeringsplass øverst i Nyborgåsen. Fulgte stien vestover fra Skjellestadvanna mot Slottsberget og deretter skiløypetraseen til Breimåsan. Så sti over Breimåsåsen og nordover tilbake til stien jeg startet på. Denne fulgte jeg så tilbake igjen. Se vedlagt kart.

Jeg verken så eller hørte nattravn. Registrerte måltrost, rugde, litt orrhanesjoing i grålysningen, og flaggermus.

Lydprovokasjon:

Hadde nattravnlyd på CD-spiller og på mobiltelefon (med rel. sterkt volum). Kjørte lydprovokasjoner jevnlig fra start etter avtalt opplegg, herunder på Breimåsåsen og andre steder som virket spesielt aktuelle.

Kartet over viser, med rød strek, området nær Underland/Kjekstadmarka som ble undersøkt av Kjell Berge natt til 8/6-2012

Vardåsen

Område: Vardåsen, Vinnulstadåsen. (tur nr2)

Observatør: Bård Kyrkjedelen

Dato: Natt til 22/6-2012

Klokkeslett: 23:30-01:30

Vær: Skyfritt

Vind: Vindstille.

Temperatur: 15 grader.

Turrapport: Ingen nattravn hørt eller sett.

Startet ved Vardåsen skisenter. Gikk sti mot Vinnulstadåsen. Fulgte derfra ryggen opp til Vardåsen, og svingte ned igjen til toppen av skiheisen. Jeg synes terrenget ligner mye på Steinars beskrivelser fra Hurum, så det var jo litt skuffende resultat. En flokk kattugleunger ga likevel en fin opplevelse. Havnet til slutt midt imellom 4-5 mjauende unger, som åpenbart var nysgjerrig på den nattlige gjesten. Mye rugde i de litt frodigere områdene.

Lydprovokasjon: Spilte nattravnsang og hadde tilhørende lyttepauser regelmessig mellom kl. 23.40-01.20, med et opphold under kattugleskådingen.

Fugl forøvrig: Kattugler, Rugde, noe trost og rødstrupe.

Område: Vardåsen

Observatør: Bård Kyrkjedelen

Dato: Natt til 8/6-2012

Klokkeslett: 23:00 01:00

Vær: Klart

Vind: Stille

Turrapport:

Jeg gikk opp slalombakken ved Borgen. Startet lydprovokasjon ved selve Vardåstoppen kl 23:20. Gikk derfra langs ryggen mot dikemark et godt stykke nedover bakkene mot Vinnulstad. Ble trøtt, så jeg avsluttet midtveis nede i bakkene og gikk skrått opp igjen til toppen av skibakken kl 00:40. Jeg hverken så eller hørte nattravn. Den lyden som lignet mest var en moped på nattlig tur i Dikemark. Registrerte måltrost, rødstrupe og rugde.

Lydprovokasjon:

Hadde nattravnlyd på CD-spiller. Kjørte lydprovokasjoner jevnlig fra start etter avtalt opplegg.

Skaugumsåsen

Området er svært interessant, men vi fikk dessverre ikke anledning til å undersøke det i år.

Syngende nattravn ble hørt flere kvelder på rad fra Skaugumsåsen i 2010 (Rune Anderaa).

Turrappporter fra Bærum

Kolsås

Område: Kolsåstoppen syd og område rundt Sætertjernet

Observatør: Halvard Fausk

Dato: Natt til 01-07-2012

Klokkeslett: 24:00-02:30

Vær: Overskya (det ble nokså mørkt)

Vind: Tidvis svak vind

Temperatur: Målte ikkje temperaturen. Det var mildt.

Turrappport: Ingen nattravn observert.

Gikk opp til Kolsåstoppen S. fra Toppåsveien. Gikk derfra til Sætertjern og tilbake på en parallell sti som går forbi KIF hytta.

Lydprovokasjon: Spilte av nattravnlyder kl. 12:45 (Kolsåstoppen syd) og 1:30 ved Sætertjernet.

Annet: Lørdag er kanskje ikkje den beste dagen å gå en nattur så nær "sivilisasjonen".

Stort sett hele turen hørte eg musikk fra en festlig tilstelning sør for Kolsåstoppane.

Sankthansormer ble sett et par ganger på turen.

Område: Nordre Kolsåstoppen

Observatør: Halvard Fausk

Dato: Natt til 11.06-2012

Klokkeslett: 00:30-03:00

Vær: Klart

Vind: Stille

Turrappport: Ingen nattravn hørt eller sett.

Eg gikk opp slalombakken fra parkeringsplassen ved Kolsås skianlegg.

Eg såg en hare midtveis i slalombakken (02:30). Nede på parkeringsplassen fløy det en ugle over plassen. Den ble jaga av gråtrost, og de holdt et veldig leven. Eg antar det var en kattugle.

Lydprovokasjon: Spilte av nattravnlyder fra den nordre Kolsåstoppen (ved turboka) kl 01:10 (spilte i 4 minutter).

Spilte også av nattravnlyder mot Sætertjernet fra søndre del av nordre Kolsåstopp kl 01:40 (spilte i 6 minutter).

Åmotkollene

Åmotkollene (både toppene/"platået" i SV og egnede områder i SØ)

Område: Aamodtkollane (mot Tobonn og Aurevann)
Observatør: Rune Zakariassen
Dato: Natt til 1/7-2012
Klokkeslett: 23:50 – 00:45
Vær: Skiftende skydekke, delvis månelyst
Temperatur: 13,5 grader ved start og 11 grader ved slutt
Vind: Svak vind

Turrapport:

Startet ved stien på nedsiden av demningen til Aurevann. Hadde der fri sikt og kort avstand til skråliene på (syd-)vestsiden av kollene. Benyttet her sykkel. Dro deretter til Tobonn. Gikk oppover grusveien mot Kampen. Stoppet oppover langs veien med god sikt og lydforhold mot hele skrålia i syd(sydøst). Denne fulgte jeg så tilbake igjen. Jeg verken så eller hørte nattravn.

Lydprovokasjon:

Hadde nattravnlyd på CD-spiller (med rel. sterkt volum). Kjørte lydprovokasjoner jevnlig fra start etter avtalt opplegg, herunder langs hovedleden oppover grusveien mot Kampkleiva.

Annet:

Innledet kvelden med enlyn visitt i «området til Terje» mellom Småvann og Holmevann. Jeg ble ønsket velkommen av en jerpefamilie på min 4. Underveis ble jeg underholdt av rugde på kveldstrekk. For øvrig ingen nattravn hørt. Det er mulig jeg dro derfra før konserten startet...

Område: Åmotkollene (med tillatelse fra Rune:-)
Observatør: Terje Bøhler
Dato: Natt til 22/6-2012
Klokkeslett: 23:00-02:00
Vær: Skyfritt
Vind: Hovedsakelig vindstille, men noen steder på toppene blåste det "flau bris".
Temperatur: 15 grader på By ved oppstart kl 22.30. 12 grader ved retur til By kl 02.00.
Turrapport: Ingen nattravn hørt eller sett.

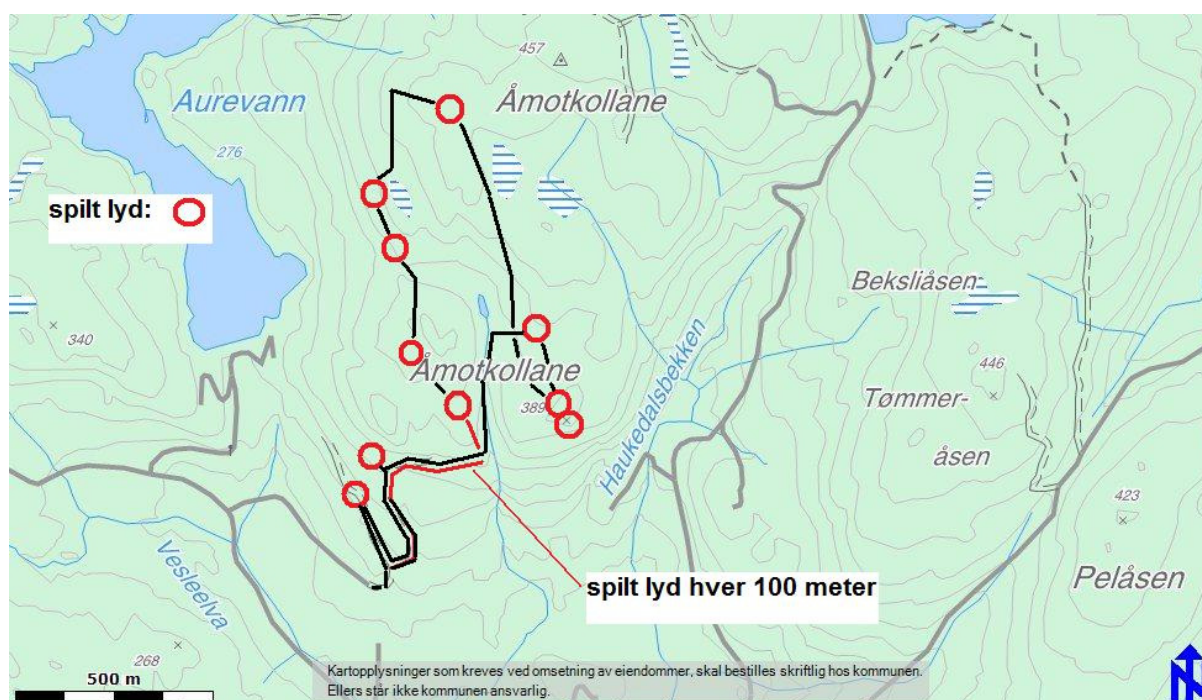
Startet ved By i Lommedalen kl 22.35 og syklet innover. Første stopp med lydprovokasjon og lytting kl. 23.00-23.06 ca 200m SSV for den sørvestre kolle. Neste lydprovokasjon kl 23.16-23.21 ca 50 meter SSV for sørvestre kolle. Ved neste lydprovokasjon (kl. 23.33-23.39) gikk jeg så vidt opp på de flotte svabergene (m/glissen furuskog) der jeg kunne se utover det åpne, og antatt beste, området. Gikk så mot den sørøstre kolle. Gjorde en lydprovokasjon kl. 23.56-00.03 underveis, før jeg var framme. Ny lydprovokasjon (og ditto lytting) på den sørøstre kolle mellom kl 00.15-00.23. Her blåste det varm bris fra sør. Spilte både sørover i skrenten og nordover innover på kollen. Den sørøstre kolle skuffet. Det som fra nedsiden (fra "Kampekleivene") ser ut til å være en god bestand av furutrær, i hovedsak er silhuet-trær, og 30 meter inn på kollen overtar granplantingen igjen! Nå begynte det å bli litt mørkt, og hodelykta kom til anvendelse. Neste stopp var på den fine "furumoryggen" som går i nord-sør retning ca 200 meter nord for "storhytta" (ca 500 meter NNV for

Kolleputten). Nå kom en lett, varm bris fra ØSØ. Lydprovokasjon m/ditto lytting mellom 00.48-00.55. Så gikk jeg litt NV og deretter fulgte jeg den lille stien sørover og stoppet på et lite, flott parti med småvokst furu og "fjell i dagen" samt flott utsikt (vest-) over Aurevann. Spilte lyd 01.04-01.09. Gikk så 50-100 meter sørover og spilte på ny (01.14-01.18). Fulgte stien, som her er meget utydelig, videre sørover og opp til toppen ved den gamle hytta ca 200 meter SV for Kolleputten. Herfra og sørover/vestover er det et flott åpent parti med glissen furuskog med mye fjell i dagen og stedvis røsslyng i undervegetasjonen. Et flott område! Dog, noe hugst umiddelbart i vest. Spilte og lyttet mellom kl 01.26-01.31. Herfra og tilbake til sykkelen spilte jeg lyd for hver (ca.) 100 meter. Var tilbake ved sykkelen som jeg hadde satt fra meg i traktorveien litt opp i lia mot Åmotkollene kl. 02.00. Intet hørt - intet sett ! Var tilbake ved bilen som stod parkert ved By ("Bykrysset") kl 02.07.

Lydprovokasjon: Spilte nattravnsang og hadde tilhørende lyttepauser regelmessig under hele turen mellom kl. 23.00-02.00

Fugl forøvrig: Rugde, noe trost og rødstrupe.

Annet: Knotten var spesielt plagsom denne fine sommernatta!

Kart over viser tur foretatt natt til 22/6-2012 av Terje Bøhler

Område: Aamodtkollane (mot Tobonn og Aurevann)

Observatør: Rune Zakariassen

Dato: Natt til 18/6-2012

Klokkeslett: 23:00 – 01:30

Vær: Overskyet

Vind: Svak vind

Turrapport:

Startet ved porten ved Demningen ved Aurevann. Fulgte deretter stien sydover på nedsiden. På vestsiden syklet jeg hele tiden. Gikk kun av sykkel for å lytte/spille av lyd. Syklet først oppover til porten ved Aurevann. Herfra var det vanskelig å få «fri sikt» til kollene, - selv om jeg kom nær nok til å høre mulig sang. Syklet etterpå nedover til bunn av bakken, og fulgte en kjerrevei sti over elva og oppover bakken. Stoppet like etter elva og så langt opp i bakken som det er mulig å sykle dvs der veien går over til liten sti. (bratt). Hadde der fri sikt og kort avstand til skråliene på vestsiden av kollene. Benyttet her sykkel. Dro deretter til Tobonn. Gikk oppover grusveien mot Kampen. Stoppet oppover langs veien med god sikt og lydforhold mot hele skrålia i syd. Jeg gikk opp forbi svingene halvveis til toppen. Opplevde da at jeg hadde «kontroll» med hele østhellinga. Det var dessverre helt taust hele veien oppover. Og da tenkte jeg det ville være fånyttet å bruke enda mer tid enda lengre oppover. Fulgte så veien tilbake igjen.

Jeg verken så eller hørte nattravn. Registrerte måltrost og rugde.

Lydprovokasjon:

Hadde nattravnlyd på CD-spiller (med relativt sterkt volum). Kjørte lydprovokasjoner jevnlig fra start etter avtalt opplegg, herunder på langs hovedleden oppover Kampekleiva og andre steder som virket spesielt aktuelle.

Gardlaushøgda

Gardlaushøgda (både toppen og grusveien N for Stein gård og sørover/nedover til der Ankerveien møter Murnveien).

Område Gardlaushøgda / Vintermyrene

Observatør Øyvind Traagstad

Dato natt 19. – 20.juni

Tidspunkt Kl.22.30 – 01.00

Vær Strålende klart, skyfritt

Vind Noe vind i høyden

Turrapport:

Gikk fra øvre parkeringsplass ved Steinskogen gravlund, tok Ankerveien vestover fra Gardlaus (liten plass). Litt før bratt sti tar av fra denne opp mot toppen, sang en fugl på nedsiden av Ankerveien ca. kl.22.15 så grassat og over så bredt register at jeg først tenkte på måltrost (repeterende sekvenser). Men etter hvert undret jeg på om det kunne være gulsanger? Den satt i de store bjerkene nedenfor Ankerveien, men uten kikkert fikk jeg ikke fastslått identiteten (kunne ikke være nattergal, den har vel mer innslag av sjoing?). Oppe på utsiktshylle østover, nær topplatået, kom en godt voksen mann på vei nedover, hadde en hyggelig passiar om mål og mening med min tur.

Oppe på ryggene brukte jeg lydprovokasjon jevnlig fra 22.45 til 00.00 – gikk også noe vestover fra der Terje gikk med meg, til en noe høyere rygg n-s. Sommernatten var så lys og skjær at den var som skapt til å treffe på trollfuglen, men nei... Egentlig for god / rik bonitet i området. På vei ned, ved siste lydprovokasjon, skjente ei rugde nordøstover åsens østside. Det var såpass god sikt at jeg ikke tok opp lommelykten.

Nede på Ankerveien tok jeg denne vestover, forbi Stein gård og Sagstua opp i den trange dalen mot Vintermyrene, for eventuell sjekk av Steinshøgda. Ingen respons her heller. Men nynnende på Astrid Låstad Lygres "Du lyt ikkje søva burt sumarnatta, ho er for ljøs til det" nådde jeg bilen. Og da jeg passerte Øverlandsbekken, diltet en ungrev over veien, lite skremt av at jeg stoppet opp.

Brunkollen sør til Burudvann

Observatør: Jan Erik Haugen

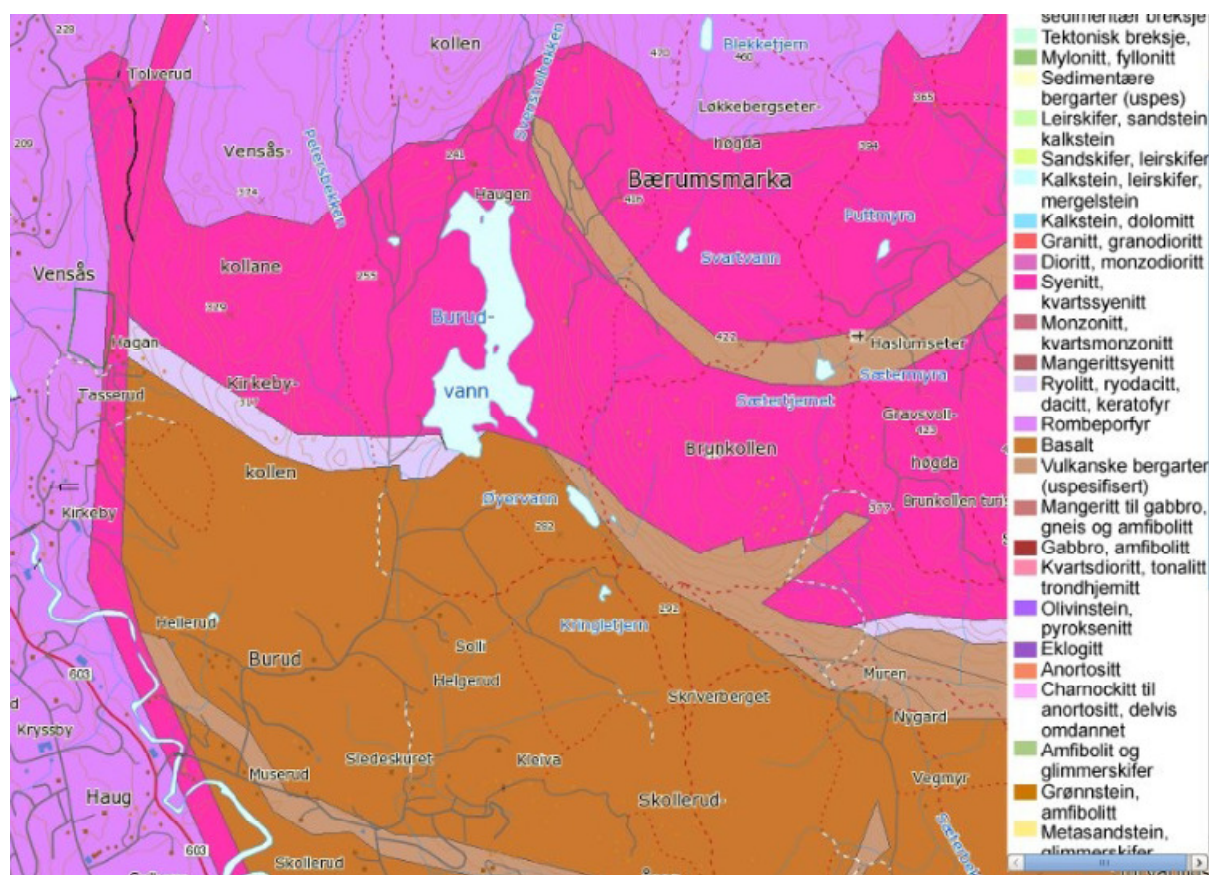
Dato: Natt til 30/6-2012

Klokkeslett: 23.30 – 01.30

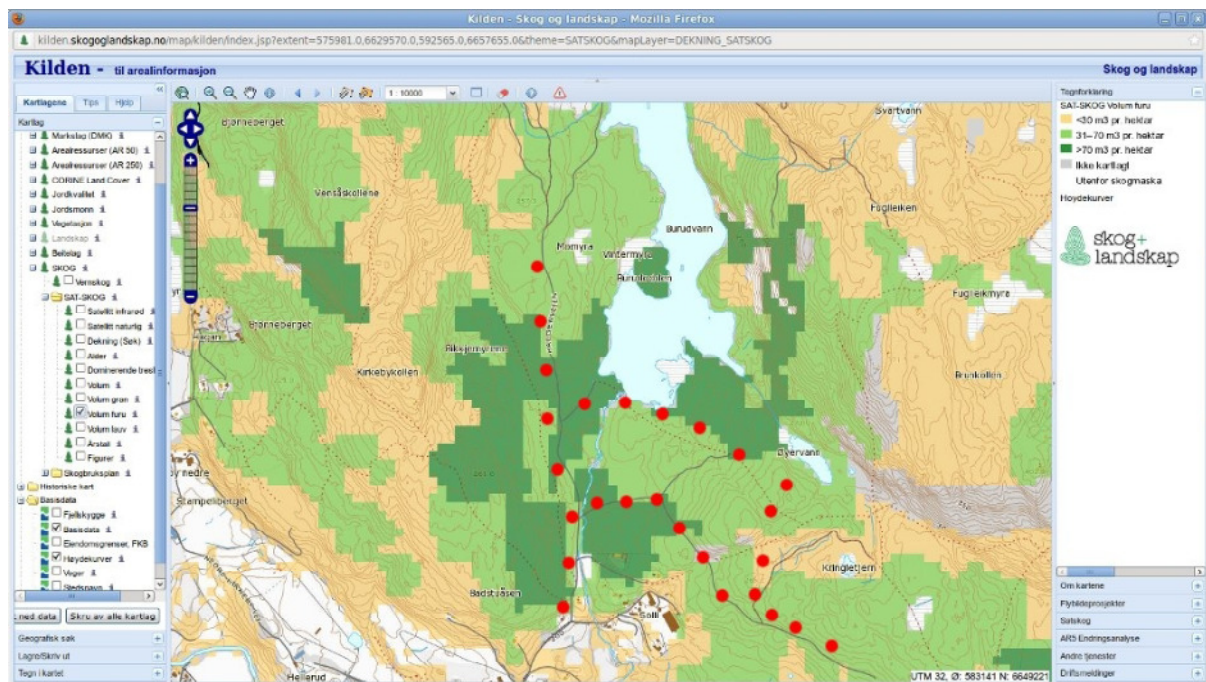
Vær: Skyet, Oppklarende, Varierende 4-7m/s, 14 grader. Ikke ideelle lytteforhold, men til tider bra nok

Turrappport:

Startet fra Burud i Lommedalen, og gikk nordover langs veien vest for Burudvann (ca halve vannet), til sydsiden av vannet og sydover i skogen mot Brunkollen, nordvest tilbake til veien. Satt tilslutt ca halvtime nær sydenden av Burudvann på et punkt med gode lytteforhold mot øst, syd og vest. Testet kartdatabasen for furuskog, og det var som angitt mye furuskog i området, men ikke av den riktig gamle typen, mer kultivert med enkeltstående høyreiste eller tettere skog med middelhøye rette trær. Det har vært hogst i området nylig med spor etter skogsmaskiner, der mye furu har blitt stående igjen. Selve Burudvann ligger mellom åser i øst og vest som har teiger av furuskog, men totalt sett var vel ikke biotopen ideell. Ingen nattravn observert. Bergrunnskartet angir syenitt øst og vest for Burudvann, og annen berggrunn syd for Burudvann. Lydprovokasjon: Regelmessig ved Burudvann og i området sydøst for Burudvann mot Brunkollen. Har lagt ved berggrunnskart og et med volum furu som stemmer ganske bra med utbredelsen, men ikke helt med volumet. Har tegnet inn ruta.

Bergrunnskart over det aktuelle området.

Kart over "Volum furu" over det aktuelle området.

Område: Brunkollen S – Burudvann

Observatør: Jan Erik Haugen

Dato: Natt til 7/6-2012

Klokkeslett: 22.30 - 23.55

Vær: Delvis overskyet

Vind: Svak vind

Turrappport: Tok det som en rekogn./treningstur, ville bli litt kjent med området. Syklet fra Fossum til Brunkollen, og gikk på stien langs sydsiden av Brunkollen og rundt til vestsiden ovenfor Burudvann. Som Terje har skrevet er Brunkollen lettere tilgjengelig ved å gå fra Burud og man får et godt overblikk ved å stå på det åpne området rett sør for Øyervann, med god utsikt opp mot Brunkollen. Avspilling av lyd fra 22.30 og med jevne mellomrom på hjemturen mot Brunkollen Turisthytte og sykkelen. Tok også noen stopp på vei ned mot Fossum bruk inkl. østsiden av Lathusåsen. Avsluttet forholdsvis tidlig. Ingen nattravn hørt.

Andre arter: Rugde 1 (kveldstrekk), Dompap 4, Jernspurv 3 (sy), Gjerdesmett 1 (sy), Flaggspett 3, Rødstrupe 6+ (sy), Rødvinge-, Svart-, Mål- og Gråtrost, flest syngende måltroster. Hare og Flaggermus.

Lydprovokasjon: Regelmessig mellom kl 22.30 og 23.55 (6/7) langs stien på sydsiden av kollen fra Burudvann til Brunkollen turisthytte. - 5 steder kl 00.05 - 00.30 (7/6) langs skogsbilveien Brunkollen turisthytte - Fossum bruk

Fossum til Triungsvann

Område: Fossum-Triungsvann
Observatører: Jan Erik Haugen og Mariken Homleid
Dato: Natt til 22/6-2012
Klokkeslett: 23.30 - 02.00
Vær: Lettskyet, svak vind, 10-15 grader

Turrappport:

Syklet opp på skogsbilveien fra Fossum/Østernvannet til endepunktet av veien på vestsiden av Triungsvann og startet søket derfra kl 23.30. Gikk ca 500m vestover og ca 500m nordover. Lyttet regelmessig langs skogsbilveien på vei nedover, Avstikker ca 500m sydover mot Tjæregrashøgda fra sydsiden av Triungsvann. Ingen nattravn hørt.

Hadde en runde på Tjæregrashøgda i tankene før turen, særlig sørsiden, men den var litt vanskelig tilgjengelig på sommerføre fra Triungvannssiden. Området vi dekket hadde vesentlig granskog, enkelte steder med furu og løvskog, men ikke veldig lovende for flere søk. En mulighet for neste tur er å gå stien fra mitt andre område Brunkollen opp til Tjæregrashøgda sydfra.

[Kommentar: Området sør/sørøst for Tjæregrashøgda ble gått opp av Terje Bøhler, som fant at det var preget av granskog og mindre egnet enn det kunne gi inntrykk av på avstand sørfra.]

Lydprovokasjon:

Regelmessig mellom kl 23.30 (21/6) og 02.00 (22/6) langs løypa fra området Triungsvann, skogsbilveien Triungsvann-Fossum, inkl mot nord- og østsiden av Lathusåsen v/Fossum.

Andre arter: rugde 4, rødstrupe, rødvinge-, svart-, mål- og gråtrost + fuglekonge m/sen kveldsang. Elg og flaggermus, fargesprakende kveldshimmel over Triungsvann skapte fin sommernattstemning.

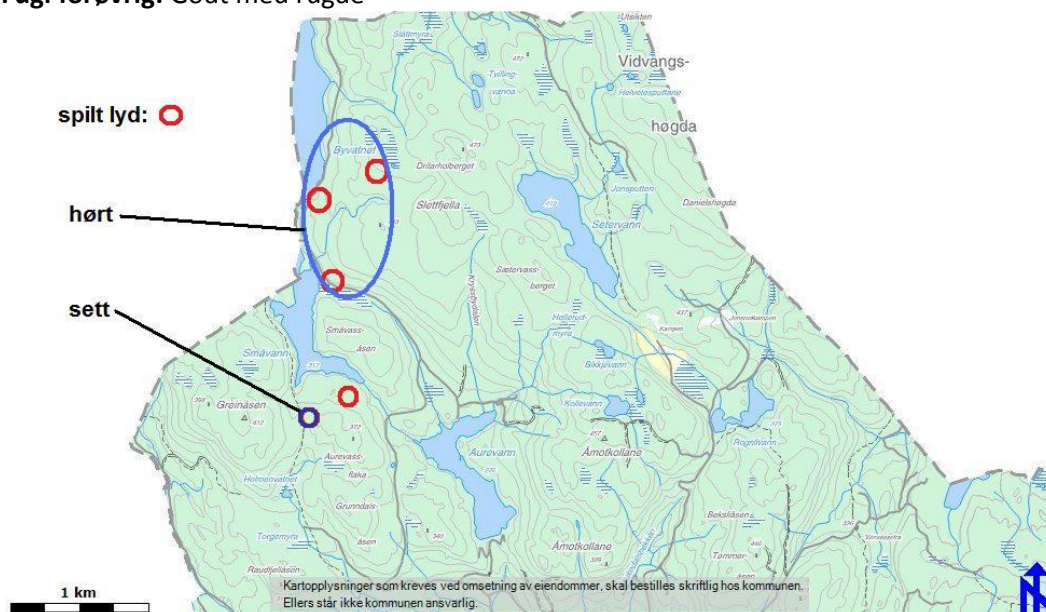
Bærumsmarka

Område: Bærumsmarka: Aurevassflaka-Småvann-Byvann-Fanteputten (Slett fjella)
Observatører: Terje Bøhler og Henning Fleischer
Dato: Natt til 20/6-2012
Klokkeslett: 23:00-02:15
Vær: Skyfritt
Vind: Stille
Temperatur: 12 grader på By i Lommedalen ved oppstart kl 22.30, 4 grader rundt klokken 01.00 ved Småvann.

Turrapport: 1 nattravn hørt/sett, og 1 hørt på distanse ved Småvann/Slett fjella på Bærumssiden (kan ha vært samme fugl). Startet ved By i Lommedalen kl 22.30 og syklet innover. En liten stopp ved Småvannets nordøstside for å lytte. Intet hørt. Fulgte blåmerket sti sørover langs Småvannets vestside til vannets sørvestende. Fulgte blåmerket videre oppover (sørover) til vi kom til det høyeste punktet før stien begynner å helle nedover mot Holmenvannet. Vi er da ca 500 meter øst-sørøst for Greineåsen. Klokken er 23.45 og vi starter lydprovokasjon (ca 30 sekunder lyd, ca 20 sekunder lyttepause, 30 sekunder lyd etc.) med ganske kraftig lydutstyr. Vi hører intet, men etter noen minutter har vi en hann (tydelige "signallys") kretsende rett over og rundt oss. Det sneiet oss på ca 5 meters avstand ved flere anledninger. Enkelte klappelyder hørtes. Vi blir her ca 20 min. Går så blåmerka tilbake (nordover) til vannet igjen. Underveis kan vi nå høre en nattravn som synger fra området nær NØ-siden av Småvann. Vanskelig å si akkurat hvor den var da vi er mellom 1 og 1,5 km unna (antas) når vi hører den. Nede ved sørvest-enden av Småvann følger vi så vannkanten østover 3-400 meter. Så går vi 100 rett sør (opp/bort fra vannet). Her er det fine områder (rett sør-sørøst for vannet). Vi spiller og lytter mellom kl. 00.20-00.30. Intet hørt eller sett. Drar så blåmerket sti nordover langs vestsiden av Småvann tilbake til NØ-siden av vannet (ved veien). Spiller her lyd og lytter mellom kl. 01.15-01.25. Intet hørt eller sett. Dro nordover til demningen ved Byvann. Spiller her lyd og lytter mellom 01.35-01.45. Intet hørt eller sett. Sykler deretter ca 400 m videre nordover og går rett øst inn (opp) mot Fanteputten ved Slett fjella ca 500 meter øst for Byvatnet. Finner en fin topp her hvor vi spiller og lytter mellom kl. 02.05-02.15. Intet hørt eller sett her heller.

Lydprovokasjon: Spilte av nattravnlyder regelmessig under hele turen mellom kl. 23.45-02.15

Fugl forøvrig: Godt med rugde

Kartet over viser hvor nattravn ble sett og hørt av Terje Bøhler og Henning Fleischer 20.06.2012

Område: Bærumsmarka: Veien innover fra By i Lommedalen via Aurevann, Småvann, Byvann, Trehørningen og Helveteshytta til Jonspullen. Deretter samme vei tilbake.

Observatør: Terje Bøhler

Dato: Natt til 14.06-2012

Klokkeslett: 23:00-03:10

Vær: Klart

Vind: Stille

Temperatur: 9 grader på By ved oppstart, 8 grader ved retur.

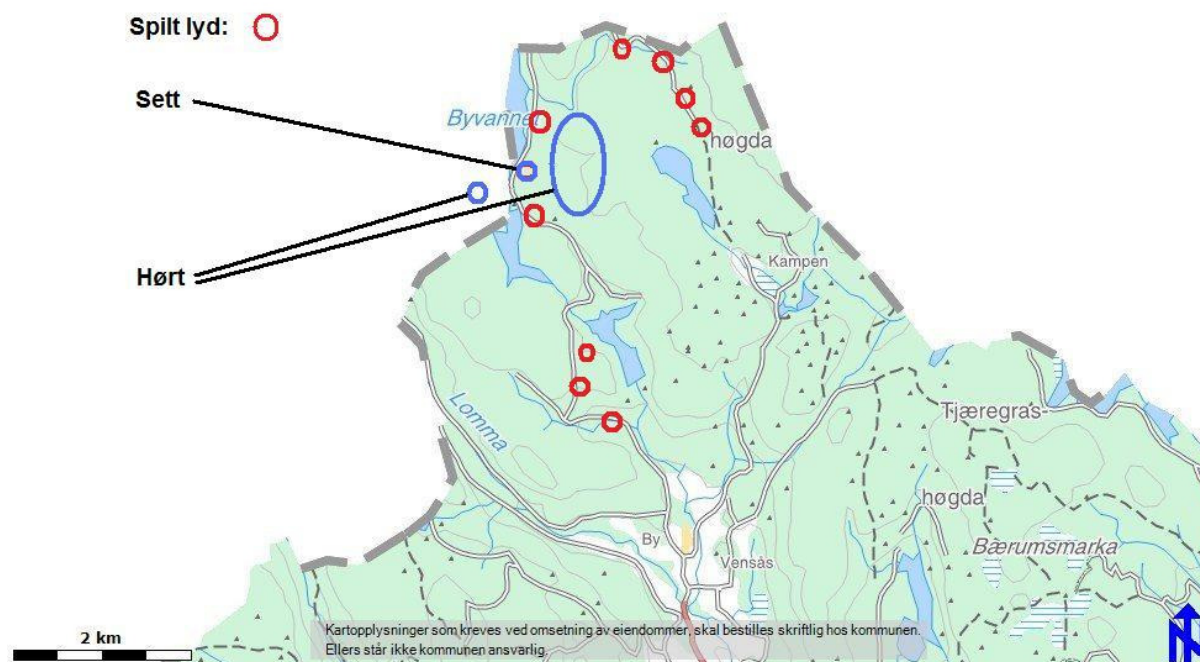
Turrapport: 3 nattravn hørt/sett, hvorav 1 i Buskerud (Soterudleiken) og 2 på Bærumsiden (sørenden ved demningen på Byvann).

Startet ved By i Lommedalen kl. 23.00 og syklet innover. Kjørte lydprovokasjon regelmessig. 5 stopp med lydavspilling underveis fra By til Småvann. Var ved Småvann kl. 00.00. Her vekslet jeg på å spille av lyd og å lytte. Ble her kanskje i 5 minutter. Ingen reaksjon. Dro videre. Så stoppet jeg kl 00.05 ved demningen ved Byvann (i sørenden). Herfra hører jeg nå syngende nattravn ca det stedet jeg stoppet 5 min tidligere. Jeg starter lydavspilling og 1 nattravn kommer etter kort tid (under 1 min kanskje). "Signallysene" sees godt. Fuglen var svært interessert i avspilleren min og jeg hadde fuglen på 10 meters hold tipper jeg. Nå hørtes både klaskelyder og "hvinning" veldig godt. Jeg slutter å spille og fuglen drar litt innover i skogen retning Dritarholberget-Slettjella (vesthellinga) og fortsetter å synge i et par minutter før det så blir stille. Jeg drar videre og stopper ca 500 meter lenger fremme (ca "midt på" vannet) kl 00.30. Spiller lyd. Den besvares i ca 1 min. Sangen høres fra skogen rett øst for demningen. Jeg drar videre og stopper lengst nord på Bærumssiden av vannet. Herfra hører jeg en nattravn synge ved Soterudleiken (på vestsiden av vannet). Jeg er usikker på om dette er "min" fugl eller en annen. Bestemmer meg så å sykle til "enden" av turen uten å spille av lyd før returen, så jeg ikke "drar med meg" en og samme fugl videre. Jeg sykler langs Trehørningens syd-sydøst side. Runder Slåttmyråsen og sykler så retning sydøst forbi "Helveteshytta" og ned til Jonspullen hvor jeg ankommer kl 01.15. Spiller lyd regelmessig ca hver 300 meter fra Jonspullen og nord-vestover forbi "Helveteshytta" og ned mot Slåttmyra. Runder så Slåttmyråsen igjen. Nord i Byvann kan jeg påny høre den syngende nattravnen fra Soterudleiken. Bestemmer meg for å finne ut om dette var "min fugl". Sykler så ned til sørenden av Byvannet igjen (ved demningen). Starter lydprovokasjon mens jeg hører nattravnsang fra Soterudleikfuglen. Etter kort tid (under et minutt antas) kommer det 2 fugler mot meg. Samtidig hører jeg Soterudleikfuglen synge. Jeg stopper etter et minutt eller så lydprovokasjonen, og fuglene blir borte etter hvert. Jeg hørte nattravnen sang flere ganger i vesthellinga ned mot Byvannets østside. Det ser ut til å være en flott nattravnbiotop som strekker seg langs vesthellinga fra Byvannets østside og sørover til Småvannets nordøstside. Dro så ned til Byvannet og spilte av lyd mens jeg i det fjerne hørte Soterudleikfuglen synge. Ingen reaksjon. Dro så retning bilen (By i Lommedalen) igjen og spilte av et par-tre ganger på vei tilbake. Ingen respons. Tilbake ved By kl 03.10 (hjemme ca 03.30).

Lydprovokasjon: Spilte av nattravnlyder regelmessig under hele turen 23.00-03.00)

Fugl forøvrig: Spillende enkeltbekkasin på Slåttmyra og godt med rugde.

Annet: 2 elg + flaggermus

Kartet over viser hvor nattravn ble sett og hørt av Terje Bøhler 16.06.2012. Det viser også hvor nattravnsang ble avspilt.

Bruk av kart for målrettet søk etter nattravnlokaliteter

Steinar Stueflotten har analysert berggrunnen for et utvalg av hekkelokaliteter for nattravn i Buskerud². Bildene fra de ulike hekkelokaliteter som vises i den rapporten gir en god visualisering av hvilke naturtyper vi kan finne nattravn.

*Bilde fra et hekkehabitat fra ovennevnte rapport av Steinar Stueflotten. Fra lokalitet Slettjell, Øvre Eiker, 31.05.2004
Foto: Steinar Stueflotten.*

Gyldendals Store Fugleguide:

"... glissen furuskog på sandholdig jord, gjerne med innslag av tørrere, spredt bevokste myrer og hugstfelt med ungfuruer, i Norge ofte i furuskog i kollete terreng: også i åpnere sandholdig blandings- og løvskog med glenner".

NOF/Sentralt's info (Norsk Fugleatlas):

".. er knyttet til tørre, åpne landskapstyper". "... dominert av småkupert skoglandskap med knauser og koller som er bevokst med skrin, åpen kraggfuruskog. Den kan også utnytte tørre furumoer med spredtstille frøtrær, hugstflater, større rydninger og gamle brannfelt, gjerne med røsslyngvegetasjon og innslag av bjørk og osp"

Det overordnede ved disse naturtypene er:

1. Mye fjell i dagen (skrinne områder)
2. Glissen furuskog (gjerne småvokst)

² "Vegetasjonskartlegging av nattravnlokaliteter i Buskerud". Se kapittel om referanser.

Ang punkt 1 over, *mye fjell i dagen*

vil dette være typisk bl.a. for områder som består av granitt eller ”granittliknende” berggrunn. Altså vil et berggrunnskart kunne være til hjelp. Berggrunnskart fra Nasjonal berggrunnsdatabase er å finne her:

<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>

Utvalgte områder i Asker og Bærum finner vi her:

Bærum nord:

<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/?lang=Norsk&Box=241723:6655797:255699:6665454&map=Berggrunn%2EN250>

Bærum øst:

<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/?lang=Norsk&Box=245500:6652004:259476:6661660&map=Berggrunn%2EN250>

Bærum vest:

<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/?lang=Norsk&Box=240064:6650082:254040:6659739&map=Berggrunn%2EN250>

Bærum syd:

<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/?lang=Norsk&Box=240869:6645123:254845:6654779&map=Berggrunn%2EN250>

Asker nord:

<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/?lang=Norsk&Box=237995:6642117:251971:6651774&map=Berggrunn%2EN250>

Aker syd:

<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/?lang=Norsk&Box=235991:6634743:249967:6644400&map=Berggrunn%2EN250>

Ang punkt 2 over, *glissen furuskog (gjerne småvokst)*

vil dette være typisk for skogbestander som ikke er hugd (og gjenplantet med gran).

At skogen har høy alder, vil være en tilleggsparemeter som gir ennå et indisium på at dette er rett biotop (gammel skog, eller ikke hugd i det hele tatt). Det finnes offentlig informasjon om skogtyper og skogens alder tilgjengelig på nettet:

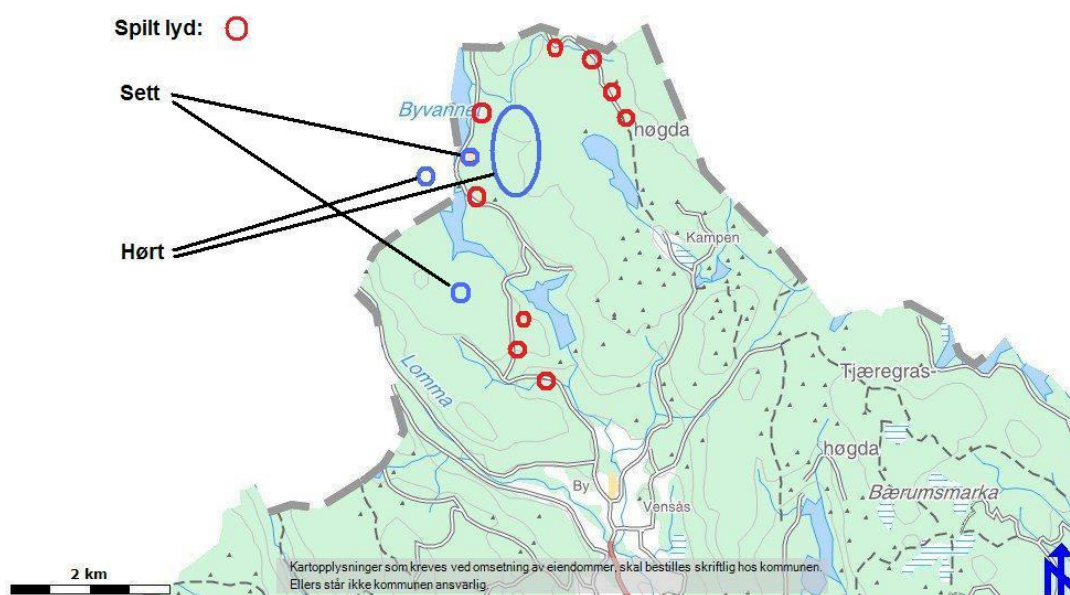
<http://www.skogoglandskap.no/seksjoner/kartkatalog>

På de neste sidene vises følgende kart:

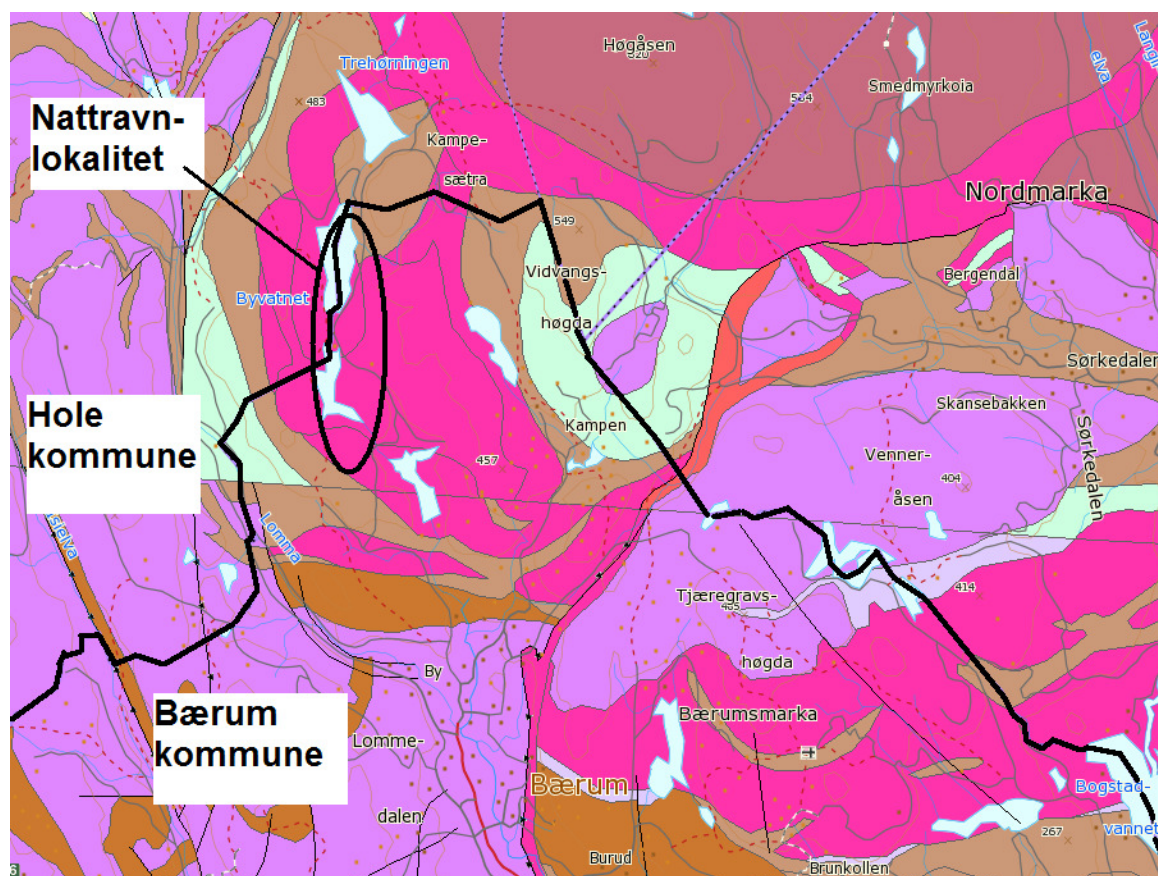
1. Kart over området nordvest i Bærum der nattravn ble sett og/eller hørt
2. Berggrunnskart over området
3. Kart over de dominerende treslag i området
4. Kart over skogens alder i området

Vi ser at de områdene der ”våre nattravner” er lokalisert lar seg ”finne” ved å kombinere kart-2 (berggrunn=granitt (syenitt)) med kart-3 (treslag=furu) og alternativt/tillegg kart-4 (alder=’gammel’)

Kart over nattravnlokaliteten, berggrunn og treslag

Kart-1 (over) viser funnstedene i Bærum der nattravn ble sett og/eller hørt.

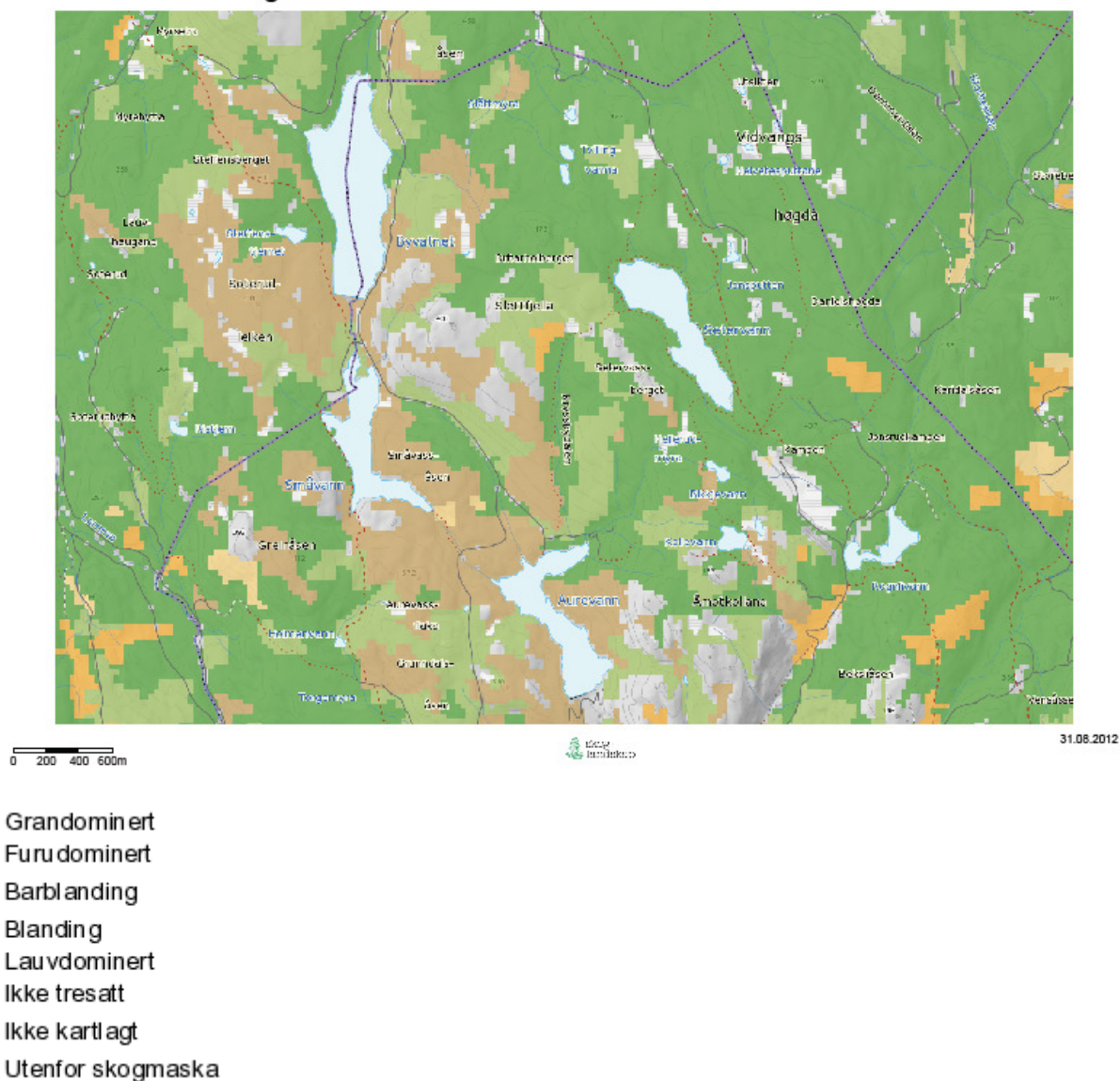

Kart-2. På berggrunnskartet som genereres via nett-tjenesten <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>, vises også tegn- og fargeforklaringer. Av kartet over ser vi at de lokaliteter der nattravn er observert, er områder der berggrunnen består av syenitt (granitt med lite kvarts). Syenitt er markert med kraftig rosa farge på kartet.

Kart over dominerende treslag

Generert fra nettsiden <http://www.skogoglandskap.no/seksjoner/kartkatalog>

Dominerende treslag

Kart-3 (over) viser "Dominerende treslag".

Av kartet over og det vist på neste side ("Skogens alder") ser vi at nattravnlokaliteten vår er å finne i et større, relativt sammenhengende furudominert gammelskogsområde. Dette er det siste gjenværende av sitt slag i Asker og Bærum! Den urørte furuskogen i områdene Slettfjella-Soterudleiken-Aurevassflaka-Grunddalsåsen er kritisk for den lille nattravnbestanden i Bærum (og Hole).

Generert fra nettsiden <http://www.skogoglandskap.no/seksjoner/kartkatalog>

- Kart-4 (over) viser "Skogens alder". De hvite feltene på kartet er områder som ikke er kartlagt.

Sluttkommentarer

Metodikk (lydprovokasjon) og annet

Hvor effektivt er egentlig lydprovokasjon av nattravn?

Under følger utdrag fra en spontan, uformell elektronisk dialog mellom undertegnede (TEB) og Steinar Stueflotten (SS) som kanskje kan bidra til å belyse dette og annet hva nattravnadferd angår. Gjengitt med tillatelse av Steinar Stueflotten.

TEB-spørsmål-1: Den 20/6 var det ingen sang å høre i utgangspunktet. Jeg spilte lyd fra kl. 23.45 relativt lenge, 3-4 minutter (kanskje mer), før en fugl (hann) plutselig var rundt oss.

Ville de ikke ha kommet umiddelbart om de var i nærheten?

SS-svar: Min erfaring er at det ofte går noen minutter før du får respons på en lydprovokasjon. Og det er ikke nødvendigvis slik at de kommer flygende for å undersøke "rivalen" med en gang. Ofte får du først respons ved at de begynner å spille et stykke unna. Under våre (NOF Drammen og omegn) årlige "nattravnsafarier" på Hurum spiller vi lyd ifm nettfangst og ringmerking av nattravn. Det kan gå mange minutter (kanskje 10 min eller mer) før de kommer flygende og med litt flaks flyr i nettet, selv om vi har hørt dem spille i området før dette. Så 3-4 min synes jeg ikke var noe uvanlig.

TEB spørsmål-2: Kan det være at fuglen kom "langveisfra" siden vi hverken hørte sang i utgangspunktet samt at det tok såpass lang tid før fuglen kom?

SS-svar: Jeg har ikke noe tro på at du kan lokke til deg en nattravn med lyd over 1 km avstand (ref spørsmål-3).

TEB spørsmål-3: Hvor store revir har nattravnene?

SS-svar: Ut fra litteraturen ligger typisk bestandstetthet i gode områder på 1-5 par per km² (stemmer bra med egne erfaringer fra gode områder på Hurum og ved Eikeren). Selve sangterritoriet til hannene er normal <10 ha, typisk 5 ha. Det kan være bare noen få hundre meter mellom spillende fugler, dvs. at man kan høre 2-4 fugler samtidig. Jeg tror du normalt må være innenfor hannens sangterritorium for at han skal komme flygende for å sjekke. Men ved Skoklevanna på Hurum har vi lokket til oss flere hanner samme natt, kanskje fordi vi har spilt lyd i grenseområdet mellom territorier? (tett bestand i dette området).

TEB spørsmål-4: Siden de virker så sterkt revirhevdende, er det ikke da litt rart at de evt skulle la seg provosere av sang utenfor eget revir?

SS-svar: Ja, det tror jeg er lite sannsynlig.

TEB spørsmål-5: Noen minutter etter at vi stoppet å spille der vi så fuglen, hørte vi en fugl spille ca 1-1,5 km (antas) unna. Tror du dette var samme fugl?

SS-svar: Nei

TEB spørsmål-6: Jeg synes det er litt pussig (men dog, ikke utenkelig) om fuglen vi så 20/6 skulle være en av de vi så eller hørte 14/6 (se kart). Fordi avstanden mellom den lydprovoserte/observerte fuglen på Bærumssiden 14/6 til den andre syngende fuglen hørt samtidig på Buskerudssiden var kun ca 500 meter. Disse så jo ut til å leve godt sammen, relativt tett. Hvorfor skulle da en av disse la seg provosere av annen fugl (meg) som var 1-1,5 km unna?

SS-svar: Lite sannsynlig

Bruk av kart for selektivt søk etter nattravn

Etter første annonsering av rapporten kom det inn flere kommentarer. Noen kommentarer angikk berggrunn og bruk av berggrunnskart. Forfatterne av disse ePoster er villige til å dele sine erfaringer med arten fra andre områder, og har tillatt sine ePoster gjengitt her.

From: [Kjetil Hansen](#)

To: [Terje Bøhler](#)

Sent: Tuesday, September 11, 2012 5:01 PM

Subject: OAfugl: Om: Sjeldne Arter i Asker og Bærum: Nattravn

Bare en liten kommentar.

I rapporten legges det stor vekt på berggrunn, og at gunstig nattravnhabitat kan lokaliseres ved å sammenligne treslagskart med berggrunnskart (hovedsakelig granitt/syenitt). Dette er misvisende. Innover i Nittedal og rundt Stryken/Harestua er det syenitt som dominerer berggrunnen og det er en del furuskog her og der, men dette er ikke bra områder for nattravn. I kjernebestanden i Norge i Østfold er det i hovedsak glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein, amfibolitt som dominerer. Jeg registrerte selv 105-110 nattravnterritorier innenfor et relativt lite område i Østfold med slik berggrunn i 2010. I nattravnområdene i Østmarka i Oslo/Akershus er det de samme bergartene som går igjen samt øyegneis/granitt. Vest i Østfold er det granitt/granodioritt som dominerer i nattravnområdene.

Så lenge det er snakk om glissen furuskog med en del fjell i dagen i kollete terreng, tror jeg ikke berggrunnen har noen betydning for øvrig for nattravn. Ved å sammenligne treslagskart (furuskog), kart over løsmasser (bart fjell/tynt morenedekke) og topografiske kart (kollete terreng), har man alt man trenger for å finne nattravnhabitat etter min mening.

Mvh Kjetil Hansen

From: [carsten.lome](#)

To: [Terje Bøhler](#)

Sent: Tuesday, September 11, 2012 3:48 PM

Subject: SV: OAfugl: Sjeldne Arter i Asker og Bærum: Nattravn

Hei.

Spennende at dere tar tak i enkeltarter og virkelig leter etter dem.

Berggrunnskart er gøy. Det er helt påfallende samsvar mellom forekomsten av granitt og nattravn på sør-øst siden av byen også. Går en stripe fra Lambertseter og sydover til Enebakk. Med hele Gaupesteismaka. Resten av Østmarka og Follo er andre ting og uten fugl. Men den samme øyegneisen dukker opp igjen på Håøya. Det gjør nattravnen også!

Carsten

Referanser og relevant litteratur

- Bøhler, T. 2010. *Fuglelivet i Asker og Bærum 2010*. Norsk Ornitologisk Forening, Asker og Bærum lokallag. ISBN 978-82-995630-3-1. 272 s.
<http://nofoa.no/download.php?file=PDF/FiAB2010-Vol-1-web.pdf>
- Christiansen, J.P., Kristiansen, J. (Bøhler, T. web/PDF-versjon 2003). 1975. *Fuglelivet i Asker og Bærum 1975*. Norsk Ornitologisk Forening, Asker og Bærum lokallag. 29 s. (web/PDF-versjonen)
http://nofoa.no/~lag-ab/fuglelivet_i_ab_1975.pdf
- Dale, S., Andersen, G.S., Eie, K., Bergan, M. & Stensland, P. 2001. *Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus*. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus.
- Isaksen, K. 2006. *Kartlegging av nattravn i Oslo og Akershus i 2005*. Rapport, Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus. 6 s.
http://nofoa.no/download.php?file=Upload/Brukerfiler/dokumenter/dok_5149_2.pdf
- Isaksen, K. 2007. *Kartlegging av nattravn i Oslo og Akershus i 2006*. Rapport, Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus. 11 s.
http://nofoa.no/download.php?file=Upload/Brukerfiler/dokumenter/dok_5151_2.pdf
- Isaksen, K. 2008. *Kartlegging av nattravn i Oslo og Akershus i 2007*. Rapport, Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus. 7 s.
http://nofoa.no/download.php?file=Upload/Brukerfiler/dokumenter/dok_5155_2.pdf
- Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, S. (red.). 2010. *Norsk rødliste for arter 2010*. Artsdatabanken, Norge. 480 s.
http://www.artsdatabanken.no/Norsk_r%C3%B8dliste_for_arter_2010_pjuZH.pdf.file
- Solheim, R. 1994. *Nattravn Caprimulgus europaeus*. S. 290–291 i Gjershaug, J.O., Thingstad, http://www.birdlife.no/fuglekunnskap/fugleatlas/index.php?taxon_id=5927
- Stueflotten, S. 2004. *Vegetasjonskartlegging av nattravnlokaliteter i Buskerud*. Rapport, publisert i NOF/Buskerud's medlemstidsskrift "Buskskvetten (20) 2004". 5 s.
<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2004/Buskskvetten%202004.pdf>